

Holbergs gate 1 / 0166
Oslo
T: 22 04 49 70
F: 22 04 49 89
E: nso@student.no
W: www.student.no

Norsk studentorganisasjon

Notat

Innspill til KD om stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning

Innspill av 26.06.2015.

2015001214

Innspill til KDs arbeid med stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning

INNLEDNING

En stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning er en etterlengtet stortingsmelding. NSO ser frem til en god dialog fremover med kunnskapsdepartementet i arbeidet med stortingsmeldingen og gode diskusjoner etter fremleggelsen. NSO satte pris på dialogmøtene som ble arrangert med sektoren i forbindelse med stortingsmeldingen om struktur og håper slike dialogmøter også blir gjennomført i forbindelse med denne stortingsmeldingen.

VISJON FOR HØYERE UTDANNING

Utdanning er et samfunnsgode, og dagens samfunn stiller krav til kunnskap og kompetanse for å møte komplekse utfordringer. Høyere utdanning gir samfunnsnytte gjennom økt verdiskapning, en mer effektiv offentlig sektor og et mer velfungerende demokrati. Derfor mener NSO at det må satses tungt på kvaliteten i utdanningene. NSO mener at bærekraftig utvikling, nytenkning og høy etiske standard skal prege utdanning, FoU-virksomhet og formidling ved alle høyere utdanningsinstitusjoner.

NSO mener det er på tide at man starter å se studentene som en ressurs i forskning og utdanning. Akademia skal legge til rette for en kultur for læring der studenter og ansatte sammen skaper kunnskap av høy kvalitet.

Muligheten til å ta høyere utdanning er viktig for å fremme sosial mobilitet, og det er dermed et statlig ansvar å sørge for at man uavhengig av bakgrunn kan begynne på og gjennomføre høyere utdanning. Stortingsmeldingens fremste oppgave er å løfte frem viktigheten av dette formålet.

Når regjeringen legger frem en stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning må denne sette universiteter og høyskoleansvar for å utdanne høyt kvalifisert arbeidskraft til det fremtidige samfunns- og arbeidslivet i førersetet. Hvilke signaler som sendes fra regjering til utdanningsinstitusjonene for hvilken retning de bør gå i sitt arbeid er for NSO et sentralt oppdrag for denne stortingsmeldingen. Samtidig må stortingsmeldingen ta for seg de sider ved høyere utdanning som nasjonale myndigheter står ansvarlig for når det kommer til politiske føringer for institusjonene og andre aktørers mulighet til å gjøre en best mulig jobb. Vi vil derfor i dette innspillet både adressere våre krav til regjeringens ansvar for høyere utdanningssektoren, regjeringens ansvar for å stille krav og forventninger overfor institusjonenes arbeid, samt våre syn på andre aktører i høyere utdanningssektoren som svarer til regjeringen.

I arbeidet med å styrke kvaliteten i høyere utdanning er det noen sentrale problemstillinger NSO mener man fra politisk hold bør ha ekstra oppmerksomhet mot, disse

problemstillingene bør det presenteres tiltak rettet mot i stortingsmeldingen. Her følger er presentasjon av problemstillingene.

Frafall og gjennomføringstid

Høyere utdanning i Norge har høyere frafall enn land vi ofte sammenligner oss med. Samtidig bruker mange studenter mer enn normert tid. I forbindelse med stortingsmeldingen bør regjeringen drøfte i hvor stor grad dette er en problemstilling for norsk høyere utdanning. Dersom det settes mål om at frafallet skal reduseres og gjennomføringstiden skal gå ned er det NSOs mening at stortingsmeldingen må adressere ulike aktørers ansvar for frafall og gjennomføringstid. Fra NSOs perspektiv er det nødvendig å adressere både kvaliteten på innholdet og gjennomføringen av studietilbudet fra institusjonenes side i denne sammenhengen samtidig som man ser på hvilke rammevilkår studentene på individnivå har for gjennomføring av sine studier. Vi mener det i tillegg til disse faktorene er nødvendig å se på hva som er grunnen for at studenter søker seg til de studier man gjør – og hvordan dette påvirker hvor vidt man fullfører. Det er vårt inntrykk at opplevelsen av studiet ikke alltid stemmer overens med det inntrykket man har fått når man søkte, og at misvisende markedsføring fra institusjonene må ta noe av skylden for frafallet. NSO mener de mest sentrale tiltakene for bedre gjennomføring er at regjeringen forbedrer studentøkonomien og at institusjonene gir studentene bedre faglig oppfølging og veiledning.

Studentøkonomi

For NSO er studentenes forutsetninger for å være student en avgjørende faktor for at man kan bruke tilfredsstillende med tid på studiene og prestere som ønskelig. NSO forventer derfor at regjeringen i stortingsmeldingen presenterer økte satsninger på studentøkonomi i form av økning av studentboligbygging og studiestøtten. Vi mener det skal være høye krav i løpet av utdanningen, men disse skal være faglige og ikke økonomiske. NSO sine statsbudsjettkrav for 2016 er tilskudd til bygging av 3000 studentboliger i regi av samskipnadene og en studiestøtte som knyttes til 1,5 ganger grunnbeløpet i folketrygden og fordeles over 11 måneder.

NSO mener regjeringen i stortingsmeldingen også må redegjøre for hvordan studiestøttens utvikling sammenlignet med pris- og lønnsutviklingen de siste tiårene, samsvarer med både regjeringens og NSOs ambisjoner om at studentene skal bruke mer tid på studiene.

Mangfold i høyere utdanning

Gjennom Bologna-prosessen har Norge forpliktet seg på å ha en nasjonal strategi for mangfold i høyere utdanning. NSO mener det er en ansvarsfraskrivning fra regjeringen at en slik strategi ikke foreligger. Som studenter opplever vi at norsk høyere utdanning er en sinke når det kommer til å integrere mennesker med ulike forutsetninger for deltakelse i høyere utdanning. Det er vår mening at det er for lite bevissthet rundt hvordan reell tilgang for alle samfunnsgrupper kan sikres. Vi mener det er nødvendig å se på hvordan man sikrer at andelen personer i høyere utdanning med for eksempel bevegelseshemninger tilsvarer andelen med bevegelseshemninger i befolkningen for øvrig.

Mangfold innebærer at underrepresenterte grupper med hensyn til f.eks. sosioøkonomisk, etnisk, geografisk eller språklig bakgrunn skal være representert i like stor grad i den delen av befolkningen som er i høyere utdanning som i befolkningen generelt.

Høyere utdanning er avhengig av at ulike tankesett og meninger får delta i de faglige diskusjonene. Det er NSOs mening at de beste faglige diskusjonene skjer når studenter og ansatte i høyere utdanning representerer det samme mangfoldet som i samfunnet for øvrig. Derfor er det nødvendig med et bedre mangfold for å styrke kvaliteten på høyere utdanning og en nasjonal strategi for mangfold i høyere utdanning må utarbeides. Det er også viktig å presisere at mangfold i bidrar til sosial mobilitet og er viktig for samfunnsutviklingen.

Internasjonalisering og mobilitet

Mobilitet omfatter nasjonal og internasjonal utveksling av mennesker og ideer.

Studiekvaliteten økes av at studenter, forskere og faglige ansatte tar del i fagmiljø utenfor egen institusjon. Dette bidrar til å gi perspektiver og innsikt som gir positive utslag for læring hos den enkelte og fagmiljøet de er en del av. For å oppnå høy grad av mobilitet er det viktig at både tilbudet og tilretteleggingen er omfattende og kvalitetssikret, og gjerne en integrert del av studiet. Mobilitet er ikke et mål i seg selv, men skal bidra til perspektiver, kunnskap og kompetanse, og til et større akademisk fellesskap. NSO mener regjeringen i arbeidet med stortingsmeldingen må se på hvilke behov institusjonene har for å kunne arbeide for økt utveksling og bedre internasjonale perspektiver i norsk høyere utdanning og legge til rette for dette.

En bærekraftig sektor

Universitets- og høyskolesektoren er en sektor hvor kvalitet skal stå i fokus og være viktigere enn ren «output» i form av hva man får igjen av kroner og øre. UH-sektoren er en sektor hvor resultatene av hva man produserer og gjør ikke gjør seg synlig over en kort tidshorison, men må bruke lang tid og stor grad av frihet i arbeidet for å komme frem til gode resultater. Vi mener derfor regjeringen bør ha et moderat fokus på produksjonslinjene i sektoren. Eksempelvis er ikke antall publiseringer nødvendigvis et kvalitetstegn for forskningen, men kan også være et resultat av et finansieringssystem hvor institusjonene forsøker å få igjen mer penger. Dette er uheldig for forskningen og det er uheldig for utdanningene. Universitets- og høyskolesektoren er for NSO en sektor som trenger rom for å teste ut teorier og metoder både hva gjelder forskning og undervisning. For å gjøre dette trenger institusjonene økonomisk handlingsrom som gir dem spillerom i det faglige arbeidet.

Undervisningens status

NSO mener at forskning og utdanning skal være likeverdige sider ved en vitenskapelig ansatts arbeidsoppgaver. Dessverre opplever vi ikke at dette alltid er tilfelle. Vi ser at forskningsarbeidet for mange er det som settes høyest, noe som også er naturlig så lenge det er ens forskningsarbeid som gir mest karrieremessige fordeler for den enkelte ansatte. Vi mener regjeringen i stortingsmeldingen må se på hvordan det for den enkelte ansatte kan gjøres like attraktivt å satse på undervisningsarbeid, og hvordan dette kan integreres mer formelt i karriereutviklingen. NSO mener den enkelte ansattes bidrag til å fremme undervisningskvalitet må vurderes på lik linje med forskningsarbeid i professoroppykk.

Dimensjonering av studieplasser

Med stortingsmeldingen *Konsentrasjon for kvalitet* har regjeringen startet et viktig strukturarbeid. Mye av strukturarbeidet har fokusert på fusjoner. Det som er viktig i det videre arbeidet for bedre arbeidsdeling og konsentrasjon er dimensjoneringen av studieplasser. NSO mener vi i Norge i dag smører for mye av ressursene i høyere

utdanning for tynt ut over. I tillegg til å fusjonere institusjoner må vi se på fagmiljøer og ansvarsfordelingen disse i mellom. NSO mener et viktig virkemiddel i arbeidet med arbeidsdeling og konsentrasjon er å fordele studieplasser etter nasjonal eller regionalt ansvar som avklares gjennom Utviklings- kvalitets- og profilavtaler. Her må studieplasser fordeles slik at færre institusjoner driver med det samme. Det er viktig for å kunne samle nødvendige ressurser for å bygge sterke konkurransedyktige miljøer. NSO ønsker på bakgrunn av dette at regjeringen i kvalitetsmeldingen legger frem planer for hvordan studieplasser bedre skal fordeles mellom institusjonene gjennom tildeling av nye studieplasser og eventuelt reduksjon i nåværende studieplasser. Vi mener studieplasser innenfor samme retning og fag må samles på færre miljøer for å bygge bedre miljøer og bedre studietilbud for studentene.

Sentre for fremragende utdanning

NSO mener det er nødvendig å fortsette styrkingen av ordningen med Sentre for fremragende utdanning (SFU). Formålet med SFUene skal være å skape og spre nasjonale endringer for å bedre kvaliteten i høyere utdanning. NSO mener det er behov for å styrke SFU-ordningen finansielt for å gjøre den til en mer toneangivende ordning samt å gi sentrene bedre rammevilkår. Det er først og fremst behov for å øke bevilgningene til de enkelte sentre foran å utvide antallet sentre som tildeles i utlysingsrunder.

KVALITET I HØYERE UTDANNING – TEMATISKE OMRÅDER

I tillegg til de sentrale problemstillingene presentert over ønsker vi også å kommentere på tematiske områder vi mener det bør stilles tydelige krav og forventinger til institusjonene på. Dette er områder institusjonene må arbeide strategisk med for å kontinuerlig utvikle kvaliteten ved sine studier. NSO forventer at regjeringen i stortingsmeldingen sender tydelige signaler til utdanningsinstitusjonene når det gjelder deres arbeid på disse områdene. Her følger NSOs beskrivelser av hva som bør ligge til grunn for universiteter og høyskolars arbeid med kvalitet i høyere utdanning.

Studiets internasjonale perspektiv

Alle studier som tilbys ved norske institusjoner skal ha et internasjonalt perspektiv og skal være en naturlig del av studieløpet. Et internasjonalt fokus og internasjonale forskere som underviser ved institusjonene kan bidra til å utvide studentenes faglige forståelse og gi studentene nye perspektiver på faget i en global kontekst.

Flere studier har i dag for lite internasjonalt fokus. Dette gjelder både andelen som drar ut og kommer inn og i hvilken grad undervisningen og studiet har et internasjonalt perspektiv. I 2014 var det rundt 8000 studenter i Norge som dro på utveksling, som tilsvarer 9,4% av studentmassen. Vi mener norske utdanningsinstitusjoner skal ha et mål om at minimum 30% av studentene på institusjonen skal få internasjonal erfaring gjennom studier i utlandet. Det betyr at institusjonene i større grad må ha gode rutiner og informasjon om hvordan dra på utveksling og hvilke muligheter som ligger i det. Som et annet tiltak for økt internasjonal erfaring blant studentene, bør ingen studier akkrediteres uten minst én kvalifisert utvekslingsavtale.

Institusjonene bør også utvikle minst ett program på både bachelor- og masternivå på et annet språk enn norsk, ikke inkludert språkfag. Erfaringer fra Finland viser at det er et

spesielt stort potensiale innenfor engelskspråklige profesjonsutdanninger på bachelornivå. I tillegg til hele grader mener NSO at institusjonene må tilby flere emner på andre språk enn norsk for å gi norske studenter erfaringer med å jobbe med faget på andre språk, men også for at internasjonale studenter som ikke snakker norsk skal få muligheten til å delta i emnet.

NSO mener det må være et større fokus på strategisk samarbeid og fellesgrader med utenlandske institusjoner og fagmiljø. Valg av strategiske partnere og antall partnerskap må baseres på ens egen institusjons mulighet til å vedlikeholde og utvikle partnerskapet, og bør brukes til å videreutvikle det ordinære utdanningstilbudet og forskningen ved institusjonen. Studentene skal medvirke når partnere velges ut, og gjennom hele samarbeidet. Det bør opprettes flere fellesgrader, under forutsetning av at gratisprinsippet etterlevs. Vi mener at norske universiteter og høyskoler skal legge til rette for at studenter innenfor samme studiespesialisering skal kunne bruke de eksisterende utvekslingsavtalene til andre institusjoner. Dette skal bidra til bedre kvalitetssikring og ressursutnyttelse av tilbudene ved at ikke hver institusjon trenger å ha egen avtale innen samme studieprogram.

Helhet i utdanningsløpet

En helhet i utdanningsløpet er viktig for at studentene skal oppleve økende faglig nivå og spesialisering i løpet av utdanningen. Emnene skal bygge på hverandre og nivået på det faglige arbeidet skal være høyere desto lengre ut i utdanningen du har kommet.

Lærings- og vurderingsformene som brukes i dag er i stor grad basert på monolog og gjør studentene som passive deltakere i egen læring. Studentene får ikke tilstrekkelig med trening i aktiv fagkritikk og kritisk tenkning.

Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk (NKR) er et europeisk verktøy for å gjenkjenne og beskrive nivået på utdanningen. Vi fokuserer på nivå 6, 7 og 8 som er henholdsvis bachelor, master og ph.D. Nasjonalt kvalifikasjon for livslang læring ble fastsatt i Norge i 2011 og beskrives i form av kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse, slik også det europeiske gjør. NSO mener det er viktig at NKR brukes aktivt i utformingen av studieprogrammene, også de som er etablert og ikke revidert etter at NKR ble fastsatt.

Infrastruktur og læringsmiljø

Et godt læringsmiljø og en velfungerende infrastruktur er viktige for rammebetingelsene for læring. Læringsmiljø og infrastruktur er alt som må være på plass slik at studentene kan studere, og forskere kan forske i trygge omgivelser.

NSO har estimert vedlikeholdsetterslepet på eksisterende bygg og infrastruktur i UH-sektoren til over 11 milliarder kroner og økende¹. Mange bygg i sektoren i dag er ikke i stand til å kunne drive undervisning på en helsemessig forsvarlig måte. Én ting er at byggene ikke er i forsvarlig stand på grunn av manglende oppussing og vedlikehold, men det er også svært trangt om plassen i byggene.

---

¹ *Universitetene råtner på rot*, NSO-rapport 2013, <http://student.no/content/uploads/2014/02/Universitetene-r%C3%A5tner-p%C3%A5-rot-Rapport-fra-NSO.pdf>.

Det er viktig å ha god infrastruktur for mest mulig effektiv administrasjon og drift. Dette innebærer å ha en effektiv biblioteksdrift og samhandling mellom utdanningsinstitusjonene. Driften må også tilrettelegges slik at studentene på en smidig måte kan benytte seg av tekniske løsninger for læring.

For å kunne tilby utdanning av god kvalitet og ha et bra læringsmiljø, er det en forutsetning at vi har plass til studentene og de ansatte. For å senke vedlikeholdsetterslepet og ha plass til alle som tilbys studieplass bør Stortinget vedta en investeringsplan for UH-sektoren i Norge som både inneholder når nye prosjekter skal realiseres og eksisterende bygg skal utbredes. Alle bygg i UH-sektoren skal være universelt utformet.

Studieløpets faglige innhold

Høyere utdanning skal, uavhengig av fagretning, gi studenter perspektiver, kunnskap, ferdigheter og kompetanse som er relevante for utdanningen og arbeidslivet. At studenter er ute i praksis gir en verdifull erfaring med å anvende kunnskapen man har lært i studiet og gir arbeidslivet kjennskap til hvilken kunnskap studentene besitter. Det bidrar til å knytte utdanningsinstitusjonene, studentene og arbeidslivet tettere sammen. Tverrfaglighet skal være med å sikre et bredere perspektiv enn det studenten får ved å bare være lukket i sitt eget fagmiljø.

For å bedre forberede studenter på livet etter høyere utdanning, og for å koble akademia og arbeidslivet tettere sammen burde alle studier tilby praksisopphold i en eller annen form. Dette kan skje ved den typiske utplasseringspraksisen som vi finner ved de fleste profesjonsutdanningene i landet, eller ved bruk av caseoppgaver og oppgaveskriving i samarbeid med arbeidslivet i forbindelse med master- eller bacheloroppgaver.

All høyere utdanning skal være forskningsbasert. Derfor er det også viktig at litteraturen som brukes ikke er utdatert på det aktuelle kunnskapsfeltet. Dette gir også studentene et sterkt konkurransefortrinn ute i arbeidslivet eller for videre karriere i akademia fordi man er oppdatert på feltet man har studert.

For at studenter skal trenes i å snakke sammen med og forstå utgangspunktet til folk fra andre studieretninger og fagområder er det viktig at studentene også snakker med dem. Å jobbe tverrfaglig vil ikke bli mindre viktig fremover, og vil være en kompetanse som er viktig utenfor akademia, men også for å få perspektiver på eget fagfelt. Derfor skal alle studier ha minst ett emne som holdes sammen med andre studieprogram

Undervisningskompetanse

Det mangler gode insentiver for å drive god utdanningsvirksomhet. Både faglig- og pedagogisk kompetanse blant de som underviser og veileder studenter påvirker graden av læring og motivasjon for studiet. NSO mener institusjonene har et ansvar for å holde sine ansatte kontinuerlig oppdatert innenfor universitets- og høyskolepedagogikk (UH-pedagogikk) og fagdidaktikk. Dette kan skje enten ved egen institusjon eller kan gjøres i samarbeid med andre institusjoner. Universitets- og høyskolepedagogikk er noe annet enn lærerutdanning og PPU, og kan ikke erstattes av kompetanse innenfor pedagogikk og fagdidaktikk for grunnskole eller videregående skole. Undervisningen innen UH-pedagogikk

skal være forsknings- og utviklingsbasert slik alle andre utdanninger på universitets- og høyskolenivå skal være. Forelesere skal kunne planlegge, gjennomføre og evaluere undervisning på en god måte for å fremme læring og faglig utvikling for alle studenter.

Videre forslag til insentiver NSO mener kan være viktige for å utvikle undervisningskompetansen til forelesere er at undervisnings- og formidlingskompetanse skal vektlegges ved ansettelse og forfremmelser på lik linje med forskningsaktivitet. I dag er det ikke et krav om å gjennomføre fagfelleevaluering av undervisning slik man gjør av forskning for å sikre god nok kvalitet. Det skal også gjennomføres prøveforelesninger ved alle ansettelse og forfremmelser hvor studentene skal være en del av gruppen som vurderer prøveforelesningen.

Videre er det viktig at studentene i løpet av studietiden får trening i å formidle eget faglig arbeid, slik at de står bedre rustet til arbeidsliv eller en videre akademisk karriere. Dette må forelesere legge opp til underveis i de emnene de underviser i.

Faglig oppfølging og veiledning

Læring skjer i møte med andre hvor idéer utveksles, vurderes og utvikles. Den faglige dialogen er derfor sentral i enhver læringsprosess. Derfor ville man med kvalitetsreformen også innføre mer gruppeundervisning (seminarer) og oppfølging. Kvalitetsreformen feilet i sin implementering men ikke fordi intensjonene var feil. Bedre oppfølging og veiledning er nødvendig for bedre læring. Derfor må den kommende stortingsmeldingen om kvalitet i høyere utdanning se på løsninger for å etterleve intensjonene i kvalitetsreformen som er mulig å gjennomføre for institusjonene.

Faglig veiledning handler om at man som student har en eller flere fagpersoner å diskutere sitt eget studieopplegg med for å kunne ta de valgene som best passer med hva man ønsker å sitte igjen med som kompetanse ved slutten av utdanningen og hva man ønsker å bruke dette til etterpå. For studentene handler dette om å ha noen med høy faglig kompetanse å snakke med når man skal gjøre valg om hvilke emnegrupper man bør ha i sin grad, og hvilke emner som er mest relevant for den enkelte. Dette gjelder i aller høyeste grad når det skal tas valg om hva å skrive bachelor- og masteroppgave om.

Den faglige oppfølgingen må innebære at forelesning i auditorium og seminarundervisning legger opp til oppfølging og dialog ut over disse undervisningssituasjonene. Læringen er avhengig av at den faglige dialogen hvor pensum diskuteres skjer også utenfor de faste læringsarenaene hvor store mengder med studenter er samlet. Diskusjonsfora i mindre grupper hvor studenter gis mulighet til å selv velge hva som diskuteres er viktig for at studentene får brukt tid sammen med fagpersoner på de temaene de finner problematisk og trenger å fordype seg i. Derfor må institusjonene bli vurdert på hvordan de legger opp til og gjennomfører faglig veiledning og oppfølging. Resultatene som kommer frem i Studiebarometeret på spesielt undervisning og veiledning må brukes aktivt i institusjonenes kvalitetsarbeid og i regjeringens oppfølging av institusjonene.

Mentorordninger hvor hver student fra semesterstart ved et studium får tildelt en personlig fagkontakt gjør terskelen for å henvende seg til fagpersoner lavere og bør praktiseres ved alle studier. Det bør derfor vurderes å innføre prøveordninger som finansieres over statsbudsjettet til enkelte institusjoner eller å opprette permanente prosjektmidler som tildeles basert på søknader for at universiteter og høyskoler kan opprette mentorordninger for sine studenter.

Varierte lærings- og undervisningsformer

Varierte lærings- og undervisningsformer er viktig for å fremme læring for studenter i akademia. Monotone og ensformige undervisningsmetoder er hverken inspirerende eller utfordrende.

Den soleklart mest benyttede undervisningsformen i akademia i dag er de tradisjonelle forelesningene. Samtidig viser forskning at forelesningen er den minst effektive formen for læring.

NSO etterlyser større grad av variasjon i undervisningsformene slik at de i større grad bærer preg av å være dialogbaserte. Dette kan løses gjennom en aktiv karrieropolitikk for de vitenskapelig ansatte på utdanningssiden ved institusjonene, samt at nybygg og renovasjon av bygg i sektoren utformes på en slik måte at det fremmer dialogbasert læring.

Bruk av digitale hjelpemidler bør derfor gjennomgående være en del av hvordan institusjonen legger til rette for dialogbasert læring. Dette krever imidlertid infrastruktur som takler bruken av digitale hjelpemidler i form av PCer eller lignende som skal være koblet opp mot internett og bruk av internett, samt forsyning av strøm og utformingen av læringsarealene. Institusjonen kan legge til grunn at alle studenter har egen PC, men skal ha PCer tilgjengelig for utlån dersom studentenes egne PCer blir ødelagt eller av andre grunner ikke har muligheten til å gå til anskaffelse av personlig datamaskin.

Varierte og relevante vurderingsformer

Eksamen og vurdering er måten studentene skal få vist frem sine evner ovenfor de faglige ansatte. Derfor må også vurderingsformene utformes på en slik måte at studentene skal få mulighet til å vise frem sine evner.

Den klart mest brukte eksamensformen i akademia i dag er skriftlig eksamen på penn og papir over noen timer. Studenter er også forskjellige og har forskjellige styrker og svakheter. For eksempel kan noen ha vanskelig for å uttrykke seg skriftlig i en tradisjonell eksamen, men kan være svært dyktige muntlig. Dette må de få muligheten til å vise.

Vurderingsformene i akademia må legges opp på en slik måte at vurderingen blir en del av læringsprosessen i seg selv. Eksamen og vurdering skal ikke være en arena for å kaste ut kunnskap man har lest seg til, men være en del av kontinuerlig vurdering gjennom et semester med forskjellige former.

Vurderingsformene bør også være relevante for tiden vi lever i. Det er i svært få tilfeller, om noen, i arbeidslivet hvor man blir satt til å skrive en tekst for hånd over flere timer. NSO mener man må få fart på digitalisering av eksamen slik at man i det minste kan bruke PC på eksamen for å besvare oppgaver. I alle studieløp skal det også legges opp til utvidet praksis. Altså kan en vurderingsform være løsning av caseoppgaver som ligner problemstillinger man møter på i arbeidslivet hvor man kan benytte den kunnskapen man har opparbeidet seg i et studieløp.

Arbeidslivet jobber stadig mer digitalisert. Dette stiller også krav til institusjonene for bruk av digitalisering av høyere utdanning. Å jobbe på digitale hjelpemidler gir også muligheter for samarbeid på tvers av institusjons- og landegrenser. Dette krever imidlertid en storskala digitalisering av hvordan studenter og ansatte jobber i det daglige med det faglige arbeidet.

Studentdeltakelse og –medvirkning

Det viktigste fokuset en utdanningsinstitusjon må ha er på studentenes læringsutbytte. Alle elementer i et studietilbud skal ha læringsutbytte som målsetning. For at institusjonene skal kunne arbeide best mulig mot denne målsetningen må de som skal oppnå læringsutbyttet delta i utformingen av studietilbudet. Studentene er de som best kan vurdere om et studieopplegg fungerer etter hensikten. Studentenes opplevelser av studiet må dersom inkluderes i arbeidet med planlegging, gjennomføring og evaluering av studietilbudet. I dag opplever studentene i stor grad at deres innspill hovedsakelig er ønsket i etterkant av at man har gjennomført en del av et studietilbud, i de fleste tilfeller et emne. Det er NSOs mening at studentenes vurderinger bedre må inkluderes *i utarbeidelsen av studietilbud*, altså i forkant av gjennomføring av for eksempel et emne. En slik tilnærming hvor studentene blir deltakere i utarbeidelsen av innhold og opplegg for undervisningen vil etter vår mening bedre skape studietilbud som er tilpasset deltakernes behov og dermed mer fokusert på studentenes læringsutbytte.

Derfor må utdanningsinstitusjonene skape arenaer og prosesser hvor alle grupper av aktører involvert i utdanningen; vitenskapelige ansatte, administrativt ansatte, og studenter arbeider sammen fra begynnelse til slutt med et studietilbud. Dette betyr at disse tre gruppene må arbeide sammen med både planlegging, gjennomføring og evaluering av studietilbud. Under planleggingen må studenter involveres for å bidra til å se sammenhengen mellom emnene i en grad, vurdere ulike former for aktivitetskrav underveis i et emne, bruk av flere og varierte eksamensformer, muligheter for studentenes deltakelse og innsyn i ansattes forskningsarbeid, og variasjon i pensum for å nevne noe.

NSO mener undervisere og tilretteleggere for undervisningen må inkludere studentenes tilbakemeldinger underveis gjennom semesteret for å tilpasse undervisningsopplegget etter hvert som man kan se hvordan det fungerer på og for studentene. Evaluering av utdanningstilbud i etterkant av gjennomføring, som for eksempel studentevaluering av emner, må i fremtiden se evalueringer av emner i samme grad i sammenheng. Det er også nødvendig å gi studenter mulighet til å evaluere en grad i helhet. I dag gjennomføres studentevaluering nesten utelukkende som emneevaluering. Institusjonene må derfor oppfordres til å gjennomføre evaluering av grader hvor studentene får mulighet til å se hele graden under ett og sette emnene i sammenheng.

For å legge til rette for best mulig deltakelse fra studentene må utdanningsinstitusjonene gi studentdemokratiet tilstrekkelige økonomiske rammer til å drifte studentdemokratiet på en slik måte at dette kan ha tilfredsstillende opplæring av studenttillitsvalgte på alle nivåer og slik trene sine studenter i deltakelse i utviklingen av studietilbudene.

Tilpasset og fleksibel undervisning

Studentbefolkningen er en mangfoldig gruppe hvor variasjonene av hvordan man best kan studere er stor. På tvers av disse forskjellene skal hver enkelt student i høyere utdanning nå sitt læringsutbytte. For at dette skal være mulig må høyere utdanning tilby utdanning som er tilpasset ulike studenters ulike behov. Tilpasset og fleksibel undervisning betyr at undervisningen fokuserer på de områdene av pensum som studentene har mest behov for. Det innebærer at man benytter seg av en variasjon av læringsressurser som gjør det mulig for studentene å benytte seg av de ressurser som passer best for den enkelte og at institusjonene legger til rette for at læring kan skje til ulike tider og i ulike situasjoner.

Entreprenørskap og innovasjon

Vi står foran store utfordringer i samfunnet, og på mange måter er det utvikling av nye ideer som skal være med å løse disse utfordringene. Akademia er et felt hvor det å tenke nytt er et sentralt konsept, og dette bør også gjenspeiles i studieprogrammene og på institusjonene. Alle studieprogram bør ha elementer av innovasjon og entreprenørskap i seg. Utdanningsinstitusjonene skal også legge til rette for studentinkubatorer hvor man kan utvikle forretningsideer og utvikle teknologi. Dette forutsetter også at institusjonene har et samarbeid med relevante aktører i arbeidsliv og personer med innovasjonskompetanse på institusjonene.

Studentaktiv forskning

Studentaktiv forskning skal være en del av institusjonenes systematiske og strategiske arbeidet med å utvikle FoU i utdanningene. At studenter får være med på forskningsprosjekter innenfor sitt fagfelt på institusjonene bidrar til en mer kunnskapsrik studentmasse med forskningskompetanse som vil være nyttig uavhengig av hvilke sektor studentene har en karriere i. Studentaktiv forskning er også viktig for den enkelte students kontakt med sitt fagmiljø hvor man kan være med å utvikle ideer og flytte kunnskapsfeltet fremover. Studentaktiv forskning vil også være relevant for den enkelte ansatte siden studenter kan bidra med nye perspektiver i forskningen. Målet med studentaktiv forskning skal være fagfelleverdert publisering.

Relevans

Alle studieløp skal være relevante og knyttes til utfordringer vi ser i samfunnet. Når vi snakker om relevans i utdanning skal ikke rene økonomiske nyttehensyn over hva næringsliv trenger av arbeidskraft og kompetanse legges til grunn, men være relevant på en slik måte at studenter kan fungere godt utenfor akademia. Utdanningens formål skal være å gi en generisk kompetanse for et arbeidsliv som stadig er i endring, da nytter det ikke at studentene lærer for noe som gjelder kun et øyeblikk ute i arbeidslivet.

Praksis

Praksis kan defineres som praktisk anvendelse av opparbeidet faglig kunnskap og erfaring. Gjennom denne formen for læring får man kunnskap som vanskelig kan tilegnes på andre måter. NSO mener praksis skal være en del av alle studieprogram. Et utvidet praksisbegrep kan også innebære løsning av caseoppgaver, samarbeid med bedrifter ved skriving av bachelor- og masteroppgave og studentaktivt FoU-arbeid.

ANDRE AKTØRER I NORSK HØYERE UTDANNING

Det er ikke bare universiteter og høyskoler som bidrar til kvalitet i høyere utdanning. Når regjeringen nå har den anledningen man har med en ny stortingsmelding om høyere utdanning mener NSO det er passende å se på de øvrige aktørene som er underlagt Kunnskapsdepartementet og deres arbeid for kvalitet i høyere utdanning. Flere aktører som Norgesuniversitetet, Senter for internasjonalisering av utdanning, NOKUT, eCampus og Uninett har støttefunksjoner for institusjonene hvor de skal lage gode ordninger og felles løsninger som hjelper universiteter og høyskoler i sitt arbeid. Flere av områdene disse aktørene arbeider med går på tvers av hverandre, som for eksempel NOKUT og NFR i analyser av kvaliteten på fagmiljøer og NOKUT og FSAT i godkjenning av utdanning. NSO mener dette er en passende anledning til å se på om de behovene som lå til grunn for at disse aktørene har blitt opprettet og tildelt de oppdragene de er gitt fortsatt er tilstede eller om behovene har endret seg. Samtidig er det også passende å se på om disse aktørene oppfyller sine oppdrag på best mulig måte. Kanskje kan det være at disse aktørene kan samarbeide seg i mellom på nye måter, eller at institusjonene kan dra nytte av dem på andre måter enn det gjøres i dag. NSO ber departementet gjennomgå organiseringen av støtteorganene i sektoren slik at disse kan operere på en mer helhetlig og effektiv måte.

REGJERINGENS OPPFØLGING AV UTDANNINGSINSTITUSJONENE

Regjeringen har muligheten til å påvirke hvordan utdanningsinstitusjonene skal skjøte sitt oppdrag gjennom flere ulike virkemidler. På den ene siden er det viktig at oppfølging og ansvar ikke gå ut over institusjonens autonomi og faglig frihet. På den andre siden finnes det like fullt enkelte elementer som regjeringen kan benytte for å følge opp institusjonene. Etatstyringsmøtene, styringsparametre, bruk av studiebarometeret, UKP-avtaler og finansiering er virkemidler som bør benyttes og vil bli nærmere beskrevet.

Etatsstyringsmøter

NSO mener at etatsstyringsmøter skal gjennomføres årlig. Dialogen bør hovedsakelig omhandle de ulike styringsparameterne og hvordan den enkelte institusjon har gjort det. Tilstandsrapporten og studiebarometeret skal brukes til å gi ytterligere informasjon om hvordan institusjonen ligger an og bør drøftes med hver enkelt institusjon. Vi mener derfor at etatsstyringsmøtene i større grad skal være en arena der regjeringen kan stille tydelige forventninger til måten institusjonen driver utdanning, forskning og formidling på. Etatsstyringsmøtene skal være en arena for avklaringer om fremtiden. Det kan gjelde tilleggsbevilgninger til den enkelte institusjon om enten studieplasser eller bygg. Det er viktig for NSO å påpeke at studentene også er representert her.

Videre mener NSO at UKP-avtalene skal være gjenstand for drøfting og diskusjon på etatsstyringsmøtene.

Styringsparameter

NSO mener styringsparameterne bør revideres, slik også departementet har lagt opp til i 2015. Det er viktig at det denne gangen inkluderes flere elementer fra Studiebarometeret til NOKUT. Studentenes tilbakemeldinger på hvordan de opplever utdanningen skal synliggjøres som et sentralt element for å forbedre kvaliteten på høyere utdanning.

Det er foreslått å måle institusjonene på hvor stor andel av studentene som gjennomfører på normert tid. I seg selv ikke dumt å måle dette, men gitt de forutsetningene studentene har, gjennom en studiestøtte som krever deltidsarbeid, bør man senke ambisjonene noe. Det bør endres til normert tid + 1 år frem til studiestøtten er på det nivå som muliggjør det å være heltidsstudent. Et annet element som gjør dette parametere problematisk er hvilke forventninger som settes til Ph. D-kandidater. Her er parametere satt til 6 år, selv om normal tid er 3-4 år. Det bør være samsvar mellom forventningen til studenter og kandidater i styringsparameterne.

Utviklings- kvalitet- og profilavtaler (UKP-avtaler)

NSO mener en høy basisfinansiering er viktig for å sikre forutsigbarhet for institusjonene og et handlingsrom for å prioritere egne ressurser på enkelte områder.

Da NSO leverte sitt innspill til nytt finansieringssystem til ekspertgruppen var en av anbefalingene våre at Regjeringen og institusjonene gjennom dialog skal inngå kontrakter basert på institusjonenes profil og komparative fortrinn. NSO er derfor fornøyd med at ekspertgruppen i sitt forslag har skissert en løsning med UKP-avtaler. Vi mener at en UKP-avtale skal være en avtale mellom departementet og institusjonene som skal bidra til at institusjonene har tydelige mål å strekke seg etter. UKP-avtalene skal særlig legge vekt på utvikling av institusjonens faglige profil. I disse avtalene skal det tildeles nasjonalt ansvar for fagområder. Med nasjonalt ansvar, som må tildeles for en lengre periode (minimum 20 år) ligger det fremtidig satsning på studieplasser til denne institusjonen på dette området. Det må være minimum to institusjoner som har nasjonalt ansvar for et fagområde for å sikre nasjonal faglig diskurs og utvikling.

Basis og resultatfinansiering

En høy basisfinansiering er viktig for å sikre handlingsrom for institusjonene slik at de kan prioritere sine egne ressurser på hva de er gode på. Basisfinansieringen gir forutsigbarhet for institusjonene og deres ansatte for å kunne drive med utdanning og forskning som gir rom for kreativitet og nytenkning. NSO mener det er positivt med en viss grad av finansiering gjennom resultater, men resultatindikatorer kan ikke bli for dominerende slik at systemet dikterer arbeidet med å utvikle kvalitet i sektoren.

Norsk studentorganisasjon (NSO) er en nasjonal interesseorganisasjon for 43 ulike studentdemokrati ved norske universiteter og høyskoler. Totalt har medlemslagsinstitusjonene om lag 220 000 studenter. NSO arbeider for studentenes faglige, sosiale og økonomiske rettigheter.

Se <http://student.no/dokumenter/> for utfyllende meninger om ulike temaer innen høyere utdanning.